

Invingătorul lui Napoleon

În vara aceea profesorul Caranfil se dusesese să-și petreacă vacanția la mănăstirea Neamțului, și în ziua când i s'a întâmplat cele ce mi-a povestit, făcuse o excursie cu mai mulți prieteni și cunoscuți prin împrejurimile mănăstirii, până dincolo de schitul Procovului. Când a ajuns acasă, la părintele Chiprian, unde-și avea locuința, innoptase de albințea și Caranfil se gândi cu plăcere la așternutul lui moale, unde avea să se odihnească de obosele zilei. Intrînd înăuntru, el își aruncă ca de obicei privirile la grăvurile vechi, cari împodobeau pereții camerei sale. Pe un perete, portretele lui Alexandru II și al împărătesei Maria Feodorovna, pe care vremea lăsase feldefel de urme, stăteau alătura de împușcarea lui Maximilian, iar pe peretele din față era Sfînta Agură și mai încolo chipul lui Napoleon, făcut după o ilustrație a timpului.

Caranfil se pregăti ca să se culce, gîndindu-se la tot felul de lucruri. Petrecuse bine în ziua aceea, într'o companie veselă și plăcută.... Aici Caranfil surise. Peste cîteva zile vor face o nouă excursie, la cetatea Neamțului, unde nu mai fusese niciodată. „Săracul Ștefan cel Mare, se gîndi el, mare om!“ Și Caranfil într'un acces de patriotism își scoase surtucul, făcînd doi pași prin odaie, oprindu-se în fața lui Napoleon.

„Teribilă figură“ continuă profesorul, fixînd chipul lui Napoleon. „Dar a dat și el de dracul la Waterloo, gîndi Caranfil, și ducele de...“

Aici Caranfil se opri, căci nu-i veni repede în minte numele eroului dela Waterloo.

„Să mă culc, se gîndi el, căci trebuie să mă scol de dimineață... Mine stau acasă... termin pe Tolstoi... și-apoi poimine... Cum îi zice?... ducele de... de...“ urmă el mai departe cugetarea de mai adineoarea... „Ei dă-l dracului încheie el, și se viri în așternut.

Caranfil își puse mîinile sub cap și închise ochii, hotărît să doarmă, dar ceva îl împiedeca. „Stai frate, cum îi zice?“... Și el își fixă toată atenția, pentru a scoate din mulțimea cunoștințelor și a numelor proprii înmagazinate în capul său, numele eroului englez.

„Ce-mi pasă la urma urzii?“... se gîndi Caranfil, văzînd că acesta refuză să iasă la lumină... „Ja să dorm mai bine“...

Și făcu o mișcare foarte hotărîtă, care nu mai admitea nici o replică.

„Cu toate acestea, trebuie să-mi aduc aminte“... zise peste puțin Caranfil,... „ducele de... ducele de... de...“ Și ducele refuză cu îndărătnicie să se arăte...

„Ei de-acu, destul!“... își zise iar profesorul, întorcându-se cu fața la părete. El stătu așa citva timp, dar apoi deschizind ochii se gândi :... „tot e de vreme. Ducele de... Bal... nu... ducele de Cal... nu... ducele de Ac... parcă nu începe cu A... ducele de... Ram...“ Dar cu tot procedeul acesta mnemotecnic numele generalului rămase ascuns în niște adâncimi insondabile, ceea ce făcu pe Caranfil să esclame tare :

„Sint un prost și un dobitoc, treaba asta am eu acu?“ Și ca să deie o desmințire categorică acestei păreri defavorabile despre dînsul, el închise din nou ochii și se întoarse cu spatele la Napoieon, manifestafie care arăta lămurit intenția lui hotărîtă de a rupe orice comunicație intelectuală cu dînsul. Dar imediat el se sculă pe jumătate și fixă un punct în spațiu, cu o vădită încordare... Eroul englez rămase tot anonim !

Caranfil se trînti în pat, apoi deodată svirli oghialul de pe el, se dădu jos și începu să se plimbe dela un capăt la celalalt al odăii.

„Ia să vedem, zise el tare... S'o luăm incetișor... Așa“. Și începu ca la școală punîndu-și întrebări și dînd tot el răspunsurile :

— Unde a fost învins mă rog Napoleon ?— La Waterloo.— Foarte bine.— Cine l'a învins ?— Ducele de...“

Caranfil se opri la figura lui Napoleon, pe care o fixă cu tenacitate, vroidî parcă să citească în trăsăturile eroului francez, numele dușmanului său. Dar împăratul stătea mindru și nu voi să se preteze de loc la astfel de manoperă a profesorului. De aceea el începu iarăși cu întrebările, plimbîndu-se prin odaie agitat : „Cine a fost învingătorul lui Napoleon ?— Ducele de...“

Întrebarea aceasta a fost pusă cu toată vehemența trebuincioasă împrejurării, iar răspunsul fu dat așa, ca și cînd profesorul ar fi vroit să surprindă pe vr'un dușman nepregătît. Zădarnic însă și acest artifițiu !

Se vedea deci bine că ducele era hotărît, cu tot dinadînsul, ca în noaptea aceasta să petreacă în locuința lui acriană, pe sama amicului nostru.

Caranfil se opri în mijlocul odăii și-și zise cu tonul cel mai convingător : „Să fiu rațional... să aștept până mine... nu-i cine știe cit... Și voui afla desigur“. Și profesorul, ca încheere la această judecată, iarăși fixă un punct în spațiu. „Și apoi serios... ce-mi pasă la urma urmii cine l'a învins ?!... Dracul să-i iee pe amîndoi !... Haide Caranfile... fii om cuminte... La culcare !“.

Într'adevăr, în urma acestei admonestări așa de raționale, el se culcă iarăși, închise ochii și își puse și o pernă peste cap. Dar nu trecură nici cinci minunte și Caranfil scoase capul și zise incetișor : „Kutusoff, Blücher, Schwarzenberg...“ Dar nici în to-

vărășia soților lui de arme, generalul englez nu vroi să iasă la iveală, ceea ce făcu pe Caranfil să-și vire capul adinc în perne și să bată din picioare ca un desperat, trimetînd la toți dracii pe Napoleon, împreună cu toți dușmanii lui.

El se sculă, udă un prosop cu apă rece, se legă cu el la cap, apoi începu să se plimbe prin casă furios, repetînd ca un școlar bucher: „Napoleon a fost învins la Waterloo de... stăi... stăi... stăi! — Cine a învins pe Napoleon la Waterloo? — Ducele de...“

Cum se plimba astfel prin casă, deodată o licărire fericită îi lumină fața și Caranfil se opri pe loc și zise tare, cu cea mai desăvirșită convingere, uitîndu-se fix în podele: „Toți oamenii sînt muritori... ducele de... e om..., deci ducele de... e muritor“.

Să nu creadă cumva cetitorul, că sub influența acestei idei fixe, mintea amicului nostru Caranfil, o luase pe cîmpii mănăstirii. Nu, de loc! — Ce era? El își adusese aminte că odată, mai de mult, învășase la Universitate, într'un manual de logică al unui Englez, acest exemplu de silogism, în care ducele învingător era subiectul din propoziția minoră; și dacă istoria îl trădase în noaptea aceasta, el sperase un moment, că cel puțin filosofia îi va veni în ajutor.

De prisos însă! Noaptea aceasta îi va fi cu neputință ca să doarmă. O durere mare de cap îl cuprinsese, o durere nervoasă... insuportabilă. Caranfil deschise fereastra și o răcoare plăcută veni în odaie, răcorîndu-i capul înfierbîntat. De pe dealul din față, dinspre Ciungi, se auzea fiștitul brazilor. Luna lumina înlinderile, și la lumina ei, chipul lui Napoleon se deslușea lămurit pe perețele opus. Caranfil îl fixă încă odală cu aceeași intenție de mai adineoarea, dar împăratul, cu capul întors în profil, cu mina dreaptă în deschizătura julecii și cu cea stîngă la spate, îl înfrunta vădit cu aerul lui rece și desprețuitor.

Această chestiune începu să iee pentru Caranfil proporțiile unei adevărate nenorociri. Unde să aște?... Ce să facă?... Cu neputință să doarmă!... Și se plimba prin casă, cu pași mari, vorbind singur și gesticulînd...

„A fost în Portugalia.... Cine a fost în Potugalia?..... Ducele de Brag... nu... Toți oamenii sînt muritori... Cum de l-am uitat?... Ducele de Rag... lua-l-ar dracu...“

Imposibil!

Un moment el se gîndi la popa Chiprian... dar nu... aceasta era o prostie... o văzu singur Caranfil... căci de unde putea să știe călugărul numele generalului englez?

Unde să se ducă?... Cum să aște?... Da! se va duce la amicului său Vasiliu.... el singur îl va putea liniști. Până dimineață era prea mult. Caranfil se îmbracă, se încălță și ieși din casă. Vasiliu stătea tocmai în Vovidenie... dar n'are a face. Caranfil porni într'acolo.

Cînd să iasă, văzu lumină la Chiprian, care ședea alături, într'o cocioabă veche și Caranfil ezită un moment. „Nu, desigur, e o prostie.... de unde are să știe el?“

Dar impins de-o trebuință nehotărîtă, el se trezi în lăuntru. Călugărul, un bătrîn ca de vr'o 80 de ani, se închina, cîntînd dintr'o carte. Văzîndu-l, el întrebă pe chiriașul său :

— Nu v'ați culcat încă ?

— Ba da... dar nu mi-i somn. M'am mai uitat la tablourile cele de pe părăi.

— Iaca acuși toacă de utrenie, zise călugărul.

— De mult ai tablourile cele, părăițele ?

— Le am dela părăițele Ioachim.

— Ai și pe Napoleon. Mare împărat a fost...

— A fi fost, da.

— Dar sfinția ta, știi cu cine s'a bătut el ?

— S'a fi bătut și el cu *Hosman-Pașa*.

— Dapoi bine, părăițe, zise cu ciudă Caranfil, nu știi peste ce țară a domnit Napoleon ?

— Cum nu ? Peste țara nemțască.

Caranfil îl lăsă în plata Domnului și plecă la Vasiliu.

Era o noapte dintre cele mai frumoase. De pe cărarea care duce spre deal în Vovidenie, se vedea o priveliște admirabilă, dar lui Caranfil de altele îi țărdea, acuma : „A comandat cu Blücher... Prin urmare, cine a comandat cu Blücher la Waterloo ?... Toți oamenii sînt muritori... Ducele de... este om...”

De prisos toate procedeele ! Noroc că nu mai era mult pînă la Vasiliu.

Cînd a ajuns la Vovidenie era miezul nopții. O liniște mare stăpînea toate împrejurimile. Numai toaca mănăstirii se auzea lămurit, cînd mai încet, cînd mai tare, iar din fundul pădurilor, o altă toacă, de la un schit misterios, răspundea cînd mai tare, cînd mai încet...

Caranfil bătî în geamul prietenului său, strigîndu-l pe nume.

— Cine-i acolo ? se auzi din lăuntru.

— Eu.

— Tu ești ?

— Da. Dormeai ?

— Adormisem, dar ce-i ?

— Te rog, cum îi zice generalului englez care a invins pe Napoleon la Waterloo ?.. Comandantul luptei...

Urmă o mică pauză, după care Vasiliu întrebă :

— Ai înnebunit ?

— Te rog, lasă gluma la o parte, spuse Caranfil, și răspunde-mi.

Vasiliu nu răspunse, dar se auzi un mic șgomot în casă și după puțină vreme, ușa sălii se deschise și o figură înbrăcată în alb, cu un surtuc între umere, apărî în cerdac.

— Ce ai, bre ?

— N'am nimic, răspunse Caranfil, am uitat numele invingătorului lui Napoleon, și mă chinuesc deaseară să aflu cum îi zice și nu pot.

— Pentru asta ai venit ?

— Pentru asta.

— Nu cumva ai fost azi pe la Casa de nebuni ? il intreabă foarte serios Vasiliu....

— Nu vorbi prostii.... te rog, răspunde-mi.

Vasiliu se gindi un moment, apoi zise: „Nu-mi aduc aminte.“

Caranfil insistă: „Adu-ți aminte.... te rog... e duce.... duce de.... adă-ți aminte.... a fost comandantul suprem la Waterloo.... A luptat întâiu în Portugalia. E duce....“

Vasiliu păru că se gîndește adînc. Caranfil adăugă:

— El îi care a zis în focul luptei la Waterloo: „să murim pentru bătrîna Anglie.“ Ți-aduci aminte ?

— Să murim pentru bătrîna Anglie ?

— Da, da, da! zise bucuros Caranfil.

Vasiliu se gindi în urma acestei lămuriri, pe cînd Caranfil își ținea răsufarea.

— Nu-mi aduc aminte.

— Gîndește-te.... te rog, gîndește-te.... a fost ministru pe la 1828.

— La 1828 ?

— Da, în cabinetul lui Robert Peel.

— Metternich?... zise cu oarecare sfială Vasiliu.

Caranfil se infuria.

— Bine, măi, Metternich e Englez ? Atîta istorie știi tu ? Să-ți fie rușine să spui asemenea prostii, ce dracu ?!—Și o mare descurajare cuprinse pe Caranfil.

Vasiliu îi răspunsese liniștit:

— Ia ascultă, bre, ai venit să-mi faci scandal.... în mijlocul nopții ? Haide pleacă de-aici, căci mi-i și frig....

— Te rog, zise Caranfil, schimbînd tonul. Nu te supăra..... mai gîndește-te o leacă... Nu-i Metternich.....

Vasiliu se gindi, ce-i dreptul, dar răspunsu:

— Nu... nu-mi aduc aminte.

— Nu-ți aduci aminte, sau nu știi ?

— Nu-mi aduc aminte.

— Te rog adă-ți !

— Lasă-mă în pace, mi-ai stricat somnul... nu-mi aduc aminte. Ce dracu ești nebun, sau îți bați joc de mine ? Și Vasiliu. intră în lăuntru și încuie ușa.

Caranfil rămase un moment pe gînduri. El își duse mina. la frunte, după care operație urmă apoi o vorbă grozavă, plină de năduh, probabil la adresa ducelui de... căruia, desigur, nici un Englez și nici vr'o altă nație nu i-o adresase vre o dată pînă atunci.

El porni încetișor la vale, tot cum venise.

Pe drum se oprea din cînd în cînd: „Nu se poate.... nu se poate.... ducele de.... ducele de Mag.... nu... ducele de Bag... nu... stăi....“ Și el deslănțui imediat un torent de vorbe grozave, cari învăluiră deopotrivă pe duce, mănăstirea, pe amicul Vasiliu, în

special și toate trebile omenеști in general. Apoi intocmai cum ar striga la telefon: „Waterloo!... Ducele de...”

Caranfil ajunsese acasă, fără să poată stabili vr'o asociație psihologică, etimologică sau cronologică, între diferitele lucruri scoase de dinsul la lumină in acea noapte și numele ducelui victorios. Intrind, se asvirli desperat pe pat. El stătu un moment astfel, fără să se miște, apoi se sculă, deschise geamul, se plimbă prin casă, uitindu-se cu o ură feroce la Napoleon. Împăratul sta rece și nepăsător!

In urmă, el se desbracă și se virli in așternut, trăgindu-și ogehalul peste cap.

Dar deodată sări din pat ca mușcat de șerpe și se asvirli asupra unei lăzi, care stătea in fundul odăii. „Dobitoc ce sint!” strigă tare Caranfil dindu-și o tiflă. Apoi, de la ladă alergă la masă, pe care o pipăi pe deasupra, gratificându-se intru una cu tiflul de *dobitoc*, pe urmă dete fuga la geam, unde iar făcu niște mișcări ca și cum ar fi cintat pe un instrument cu clape, apoi își înșfăcă hainele și tremurind de nerăbdare el căută prin buzunare și negăsind chibriturile, se aruncă iar asupra lăzii incepind să bojbăească inlăuntru prin intuneric, găsi o carte mică și groasă și stăpinit de un singur gind se repezi afară, ca un turbat și o porni la fugă oprindu-se lingă un felinar, care era cam la vr'o două sute de metri de la casa lui. Acolo el deschise dicționarul și ceti la cuvintul *Napoleon*:

„Fu invins la Waterloo in ziua de 18 Iunie, de cătră armatele cualizate, sub comanda ducelui de Wellington și...”

A, ha! bun! strigă Caranfil ușurat. Ducele de Wellington“. Și voios, el repetă încă o vorbă rominească, adresată exclusiv Englezului, de astădată de satisfacție însă...

Și tremurind de frig, temindu-se să nu-l vadă cineva desculț și in costumul acela, Caranfil fugi iute innapoi, se culcă liniștit și adormi indată.

D. D. Pătrășcanu.